

Віктор Проскуряков¹, Юлія Богданова², Ігор Копиляк³

¹ професор кафедри дизайну архітектурного середовища,
Національний університет «Львівська політехніка», Львів
e-mail: Viktor.I.Proskuriakov@lpnu.ua
orcid: 0000-0003-1022-8984

² старший викладач кафедри дизайну архітектурного середовища,
Національний університет «Львівська політехніка», Львів
e-mail: Yuliia.L.Bohdanova@lpnu.ua
orcid: 0000-0002-9528-0038

³ старший викладач кафедри дизайну архітектурного середовища,
Національний університет «Львівська політехніка», Львів
e-mail: Ihor.M.Kopyliak@lpnu.ua
orcid: 0000-0003-4318-3145

ТЕАТР С. СКАРБКА/М. ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ – АРХІТЕКТУРНО-КУЛЬТУРНА КОЛИСКА ЛЬВОВА: РЕАЛІЇ, ЛЕГЕНДИ І ФАКТИ

© Проскуряков В., Богданова Ю., Копиляк І., 2023

<https://doi.org/10.23939/sa2023.01.156>

Висвітлено різноманітні аспекти розбудови архітектурної мережі театральних будівель і просторів Львова до побудови театру графа С. Скарбка в 1842 р., а також усі легендарні та реальні події, пов'язані з його проектуванням, будівництвом і діяльністю на тлі театральних-архітектурних мистецьких, культурних і політичних подій міста і Європи від початку ХІХ до початку ХХІ ст.

Ключові слова: театр С. Скарбка, театральна мережа будівель, просторів, приміщень Львова від початку ХІХ до початку ХХІ ст.

Постановка проблеми

За 180 років від початку творчої діяльності і сам театр С. Скарбка/М. Заньковецької, і його будинок були предметом та об'єктом досліджень не тільки наукових розвідок вчених України, Польщі, Австрії – істориків, мистецтвознавців, архітекторів, драматургів, а і стали джерелом багатьох легенд, які і у ХХІ ст. представляють інтерес для його шанувальників у цілому світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Театральні будівлі та споруди, які у різні часи були атракцією Львова, завжди приваблювали місцевих та закордонних дослідників. Історія театального життя у місті висвітлювалася у численних публікаціях та монографіях В. Проскурякова, Ю. Ямаша, Б. Гоя. Вони виокремили із великої кількості громадських об'єктів саме культурно-видовищні, встановили авторство їхніх проєктантів та описали коротку історію діяльності. Закордонні дослідники, такі як Є. Гот, подавали історію львівських театрів виключно ХVІІІ–ХІХ ст. – часу австрійського панування, коли Галичина належала до складу Австро-Угорської імперії. Польські науковці трактували театри як суто своє надбання, хоча Львів завжди був полікультурним містом, де творили єдине ціле діячі різних національностей. Будівлі переживали різні історичні періоди та державні устрої, успішно функціонували, а їхні творчі колективи мали значні досягнення. Саме таким важливим об'єктом був театр графа С. Скарбка, сьогодні – М. Заньковецької.

Мета статті

Метою статті є бажання авторів висвітлити феномен театру С. Скарбка/М. Заньковецької таким чином, щоби підтвердити або спростувати деякі легенди, які накопичилися від часу його побудови і до початку ХХІ ст., та висвітлити театр як архітектурно-культурний феномен Львова і Європи.

Виклад основного матеріалу

Неможливо ігнорувати внесок театру С. Скарбка/М. Заньковецької в театральне мистецтво, культуру і навіть політичне життя Львова, України і Європи. Так, політичне життя. Досліджуючи творчість архітекторів спілки Ф. Фельнера і Г. Гельмера, науковці кафедри ДАС встановили, що ці архітектори, які збудували 42 театри в країнах, що свого часу формували Австрійську імперію (таких країн 13), виконували також і культурно-політичну доктрину імперії. Будь-яке місто в імперії переставало бути провінційним лише тоді, коли окрім усіх інших будівель у ньому зводились такі, що представляли владу, бізнес і культуру. Символами цього були ратуша (сіті хол), банк, народний дім і театр (Проскураков О. В., 2009). Це правда, що у Львові не було збудовано ні одного імператорського театру і, зокрема, театр, про який йдеться, теж таким не був. Але все ж зусилля графа С. Скарбка стосовно зведення міського театру були підтримані віденською надвірною канцелярією. Про це свідчить факт того, що театр, збудований за приватні гроші С. Скарбка, був звільнений від податків цісарем в 1853 р. на 50 років! Саме він став колицкою подальшого розвитку театрального мистецтва і, зокрема, архітектурно-дійового, у Львові. Ця будівля в місті, створена вперше з урахуванням театральних архітектурних канонів для стаціонарних театрів, завершила собою той період, коли для театральних видовищ у Львові використовували міські подвір'я і площі, сади і парки, пристосовували приміщення з різноманітним функціональним призначенням або створювали тимчасові збірно-розбірні споруди.

У XVI–XVII ст. театральні вистави у Львові відбувалися в світській школі Домініканського монастиря; театралізовані вистави – на площі Ринок у 1583–1622 рр. (Zubrycki D., 1844, S. 242); львівські вірмени, за участі своїх семінаристів, ставили при Вірменському соборі античне мораліте з 5-ти частин (Гоян Георг, 1950, С. 512–544), (Проскураков В., Ямаш Ю. 1991); на Святоюрській горі (рис. 1); в Ставропігійській школі (Проскураков В., Ямаш Ю., 1997, С. 16).

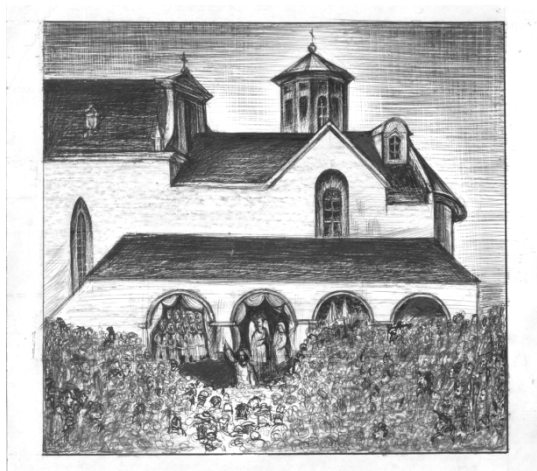
Наприкінці XVIII–початку XIX ст. театралізовані вистави відбувалися в Королівській кам'яниці на пл. Ринок (Replowski S., 1889), в будинку Єзуїтського колегіуму (Проскураков В., Ямаш Ю., 132 с.), греко-католицькій семінарії (Хоткевич Г., 1932, С. 76), в перебудованому під театр францисканському костелі Св. Христа (Papee Fryd., 1894, S. 172), в ландшафтному театрі в садах Яблонівських для трупі В. Богуславського (*Dzieje tetru narodowego w Polsce. Wojciech Boguslawski*, 1884), в палаці Вроновських на Калічій горі (Проскураков В., Ямаш Ю., 1997, С. 87), в Єзуїтському парку (Проскураков В., Ямаш Ю., 1997, С. 15) у подвір'ї, де тепер працює Перший Український театр для дітей та юнацтва (Проскураков В. І., 2004, С. 137–139), дерев'яній споруді біля пл. св. Духа (Got Jerzy, 1997, Tafel 11) тощо. І нарешті, 28 березня 1842 р. у Львові відкрився театр графа С. Скарбка (рис. 2), довкола якого, протягом вже 180 років, і зокрема тепер, в незалежній Україні, повстало багато легенд, які були не результатом безпідставних фантазій, а інтерпретацією реальних подій, починаючи від часу проектування і будівництва (Litynski M., 1921), (Raszewski Z., 1990, S. 79–84), (Raszewski Z., 1990, S. 105–114).

Одна з легенд про графа С. Скарбка стосувалася його казкової заможності, адже зведення театру потребувало чималих статків. Вартість такої будівлі була набагато вищою, аніж інші його реалізовані об'єкти – заклади для дітей-сиріт та людей-“сеньйорів”. На користь його заможності свідчить факт того, що він пропонував реалізувати для міста два проєкти: збудувати театр або наповнити річку Полтву водою, завдяки системі каналів та шлюзів, які б змогли забезпечити подачу води з річки Західний Буг. Тоді Полтва знову змогла би стати судноплавною. Раціональні львів'яни віддали перевагу будівництву театру, мотивуючи тим, що взимку Полтва буде замерзати і не буде приносити користь місту, в той час як театр буде працювати протягом усього року. Всі сумніви щодо легенди про фінансові можливості графа Станіслава Скарбка зняв факт купівлі ним для себе цілого міста Миколаєва, що розташований під Львовом.

Ще і на початку ХХІ ст. поширені різноманітні легенди про місце побудови, матеріали і архітектурні ідеї, параметри, стильове і естетичне рішення цього театру.

а

б

в

Рис. 1. Театральне життя Львова ХVІ–ХVІІІ ст.:

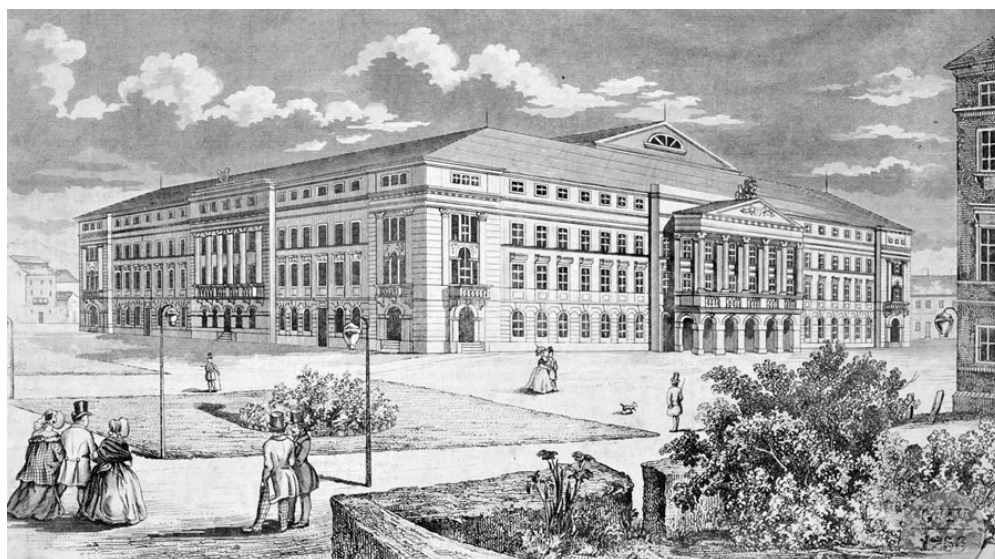
а – Площа Ринок з ратушею до 1848 р. (Каталог гравюр ХVІІ–ХХ ст. з фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР, 1989, № 74); б – вистави у Вірменському соборі (Проскураков В., Ямаш Ю., 1991); в – Площа на Святоюрській горі (Каталог гравюр ХVІІ–ХХ ст. з фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР, 1989, № 60)

Завжди згадують, що місце під театр було передано за цісарським наказом безкоштовно, на площі Каструм, що утворилася після демонтажу Низького замку, будівельні матеріали з якого використали для нового будівництва, а для укріплення фундаменту в багнистий ґрунт було вбито 16 тисяч дубових паль. Якщо подивитися на схему прив'язки контуру плану театру, то північно-західний ризаліт будівлі повністю лягає на фундаменти частини зовнішнього оборонного муру міста і однієї з оборонних веж на ньому. А використання дубових паль можна пояснити економією інших будівельних матеріалів, бо довкола Львова було багато дубових гаїв. І хоча театр, як і Нижній замок, був розташований вище рівня річки Полтви, проте ґрунт насправду був багnistим, а в ньому палі, занурені в воду, не руйнуються і не гниють. З часом проблемою для театру стало пониження ґрунтових вод, початком чого у кінці ХІХ ст. було переведення річки Полтви в бетонний

колектор і будівництво довкола театру нових крупних об'єктів. Дубові палі почали виступати над водою, що безперечно призведе, врешті-решт, не тільки до часткової втрати ними несучої здатності, а і до повної їхньої руйнації.

а

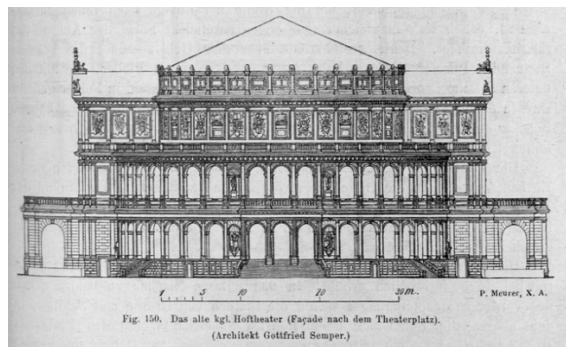
б

Рис. 2. Театральні будівлі і споруди Львова XVIII–початку XIX ст. і місця періодичних вистав:
а – Єзуїтський колегіум (Архів фотографій з історії західноукраїнського театру);
б – Театр графа С. Скарбка (Got Jerzy, 1997, Tafel 11)

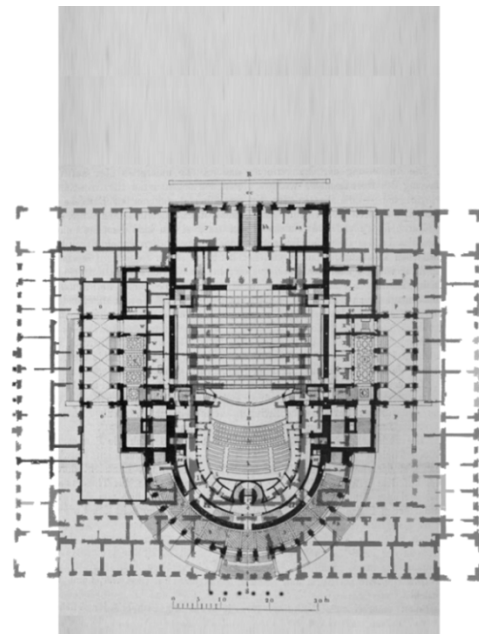
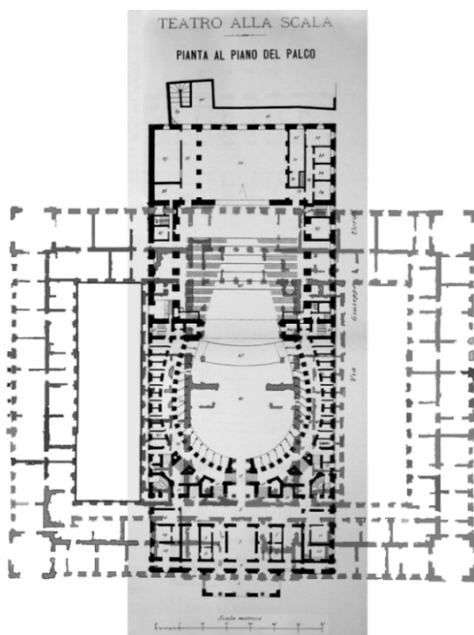
Історики постійно наголошують, що після побудови театру, він був третім у Європі, а отже, і у Світі, за місткістю, після міланського Ла Скала (збудований 1778 р.) і Дрезденської опери (збудованої у 1838–1841 рр.), а також першим за площею забудови – 7,278 м² (рис. 3). Але ці гіпотези не були підтверджені жодними доказами. Співставлення працівниками кафедри планів згаданих театрів унаочнило правдивість висунутих припущень.

а

б

в

Рис. 3. Порівняння планів театру С. Скарбка з міланського Ла Скала та Дрезденською оперою:
 а – загальний вигляд театру Ла Скала (iStock by Getty Images. La Scala theater of photography.);
 б – загальний вигляд Дрезденської опери [26];
 в – порівняння планів театру С. Скарбка з міланського Ла Скала та Дрезденською оперою (з архіву кафедри ДАС)

Ще й досі дослідники театру пишуть, що він збудований за проектом Л. Піхля, який адаптував у реальність архітектор Й. Зальцман. Але якщо розглянути схеми планів і архітектуру

майбутнього театру, ті можна стверджувати, що Й. Зальцман більше ґрунтується на ескізі плану театру 1818 р., аніж на план, розробленому Л. Піхлем у 1833 р. (рис. 4). До того ж Й. Зальцман із сценографом Л. Польманом, за завданням С. Скарбка, “на живо” ознайомилися з театрами Бельгії, Голландії і Франції, що безперечно вплинуло на архітектурно-стильову естетику будівлі. Але найважливішим було інше. Архітектор Й. Зальцман у своєму проєкті реалізував ідеї поліфункціонального видовищного комплексу, що набуло популярності лише наприкінці ХІХ і навіть у ХХ ст. У Німеччині до таких театрів-комплексів можна віднести міський театр у Нюрнбергу, Франкфурті, в Гері архітектора Сілінга, міський театр в Кельні архітектора Морітца, театральньо-видовищний комплекс у Вормсі архітектора Отто Марча, німецький театр в Мюнхені архітекторів Блюма і Ренна; вар’єте-театр в Берліні архітекторів Фельнера і Гельмера. Проєкти на побудову національного театру в Брно (Чехія) архітекторів О. Новотни, П. Янака, В. Гофмана та І. Гочара в 1910 р., та національного театру у Празі архітектора О. Новотни в 1922 р. та чеського національного театру в Брно архітекторів С. Грушки і В. Куби в 1936 р. (*Baukunde des Architekten. Zweiterband*, 1900.), (Hilmera Jiri, 1999).

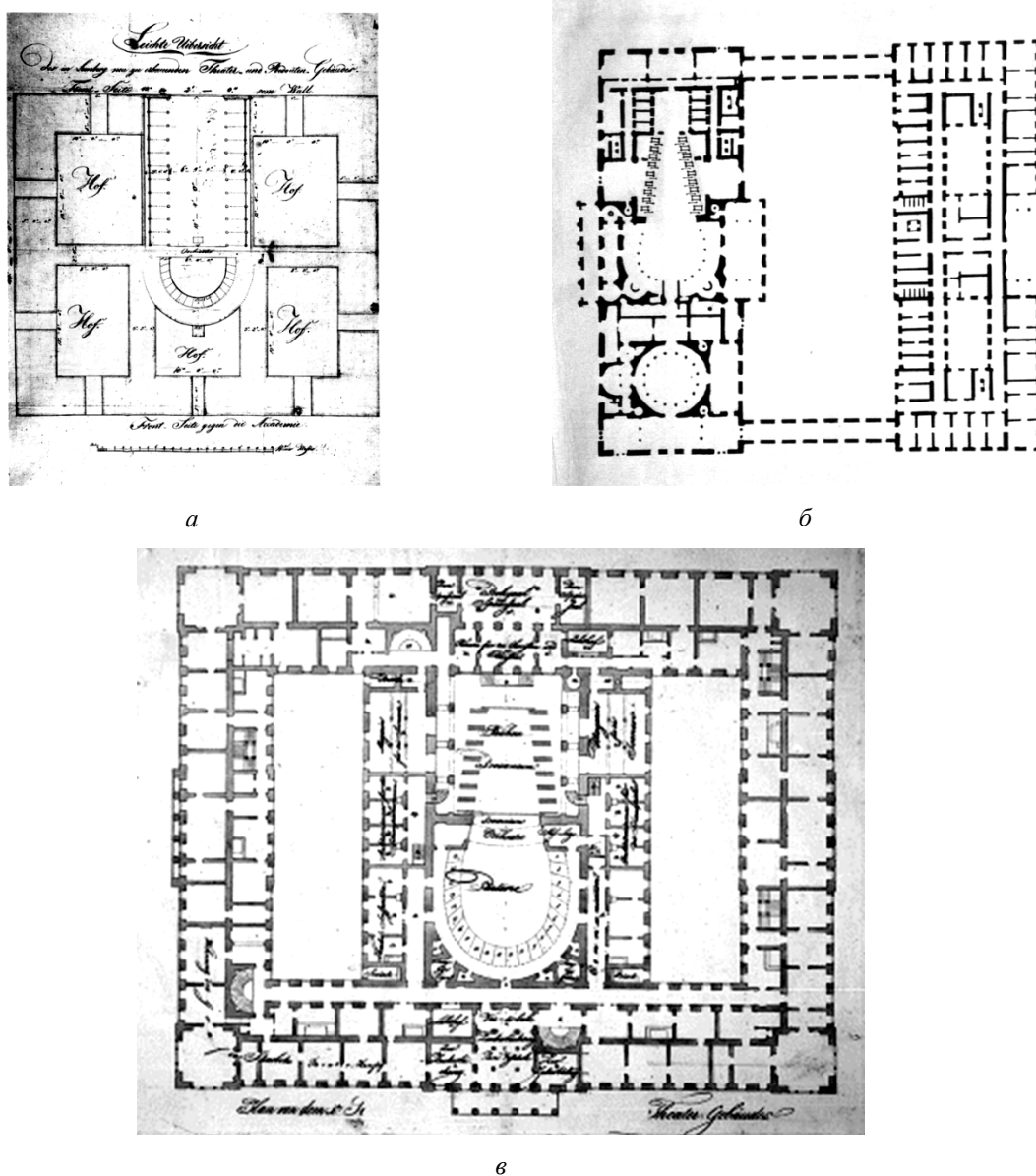

Рис. 4. Порівняння ескізів планів театру 1818 р. і плану, розробленого Л. Піхлем в 1833 р. з планом театру С. Скарбка, розробленим Й. Зальцманом:
 а – ескіз плану 1818 р. (Got Jerzy, 1997, Tafel 15); б – план театру, розроблений Л. Піхлем у 1833 р. (Got Jerzy, 1997, Tafel 17); в – план, розроблений Й. Зальцманом (Got Jerzy, 1997, Tafel 19)

Ще і на сьогодні, в ХХІ ст., всі говорять, що вхідну частину театру – тамбур, вестибюль, фойє модернізував Л. Краковський у 1940 р. Але що і як конкретно було зроблено – залишається невідомим. Насправді Л. Краковський не “переробив”, не “модернізував”, а створив синкретичний інтер’єрний простір, який від самого тамбуру крізь фойє, кулуари з гардеробами, сходами, лоджіями поєднав чистотою стильового вирішення, тонким смаком щодо вибору оздоблювальних матеріалів, їх колористикою, чіткою промальованістю, виразністю і своєрідністю архітектурних конструктивних елементів. У цьому своєму рішенні архітектор Л. Краковський декількома архітектурними деталями, формами, конструкціями пов’язав запроєктовану ним архітектуру як з архітектурою інтер’єру, яку створив Й. Зальцман, так і з можливою архітектурою майбутнього (Краковський Л., 1940, С. 13–17). До таких рішень можна причислити ритми арок, пілонів, колон, кесонних перекриттів тощо (рис. 5).

Велику шкоду театру зробили фашистські загарбники. Під час окупації їх функціонери від культури внесли ряд “удосконалень”, чим спотворили інтер’єр. Наприклад, замурували гвинтові сходи в глядацькому залі, що погіршило його акустику. Але це були б дрібниці. Окупанти взагалі хотіли перебудувати театр, вважаючи що будівля є застарілою. За їх планами, наступним об’єктом “реновації” мала стати сцена, а потім інші простори. Втїлити ці задуми перешкодила поразка німецько-фашистських військ під Сталінградом, на межі 1942–1943 рр.

а – інтер’єр фойє

б – фрагмент інтер’єру сходів

Рис. 5. Модернізація інтер’єрів, виконана Л. Краковським у 1940 р. (Фото В. Проскурякова)

Також для реалізації своїх ідеологічно-політичних ідей, після звільнення Львова від фашистів, театр пробувала використати радянська влада. Вже в 1946 р., за ініціативи міської, обласної і республіканської радянської влади, постав проєкт нової Головної площі для проведення радянсько-політичних та ідеологічних заходів. На місці однієї з історичних діляниць Старого Львова, що утворювали вул. Мулярська, кн. Мстислава, пл. Різні, вул. Стара, Лазнева, Торгова, за цим проєктом мали бути знищеними і самі вулиці, і парцеляція території. Натомість рішення передбачало створення площі, східний фасад якої утворював новий комплекс будівлі радянської влади у місті, а південний – фасади театрів: Львівського оперного і С. Скарбка/М. Заньковецької. На архітектуру цього комплексу безперечно мали вплив образ і стилістика архітектури театру С. Скарбка / М. Заньковецької.

Над правим кутом головного фасаду цієї будівлі планувалося збудувати вежу, яка силуетом нагадувала тих сім висоток на Садовому кільці в Москві, що будували після закінчення війни з тією різницею, що ця вежа у Львові мала бути асиметричною на фасаді, а висотою і місцем прив'язки нагадувати головну вежу в комплексі Низького замку. Виходить, що радянські архітектори наймали львівських дослідників архівних матеріалів, стараючись свої тоталітарні плани хоч якось узгодити або замаскувати у Львівському середовищі.

Від самого початку своєї діяльності театр став рушієм театральних процесів у місті. Наприклад, до прем'єрної вистави 29 березня 1869 р. нововідкритого галицького професійного театру “Руська Бесіда” у Львові, що стало початком становлення професійної української сцени в Галичині, долучився сценограф Фрідріх Людвіг Польман, що свій 30-річний досвід роботи сценографа розпочав у театрі графа С. Скарбка. А також столяр Шиманський, який зробив для вистави 40 лавок, 8 канап і 2 балюстради і головню вибудував сценічно-театральний подіум. Ця перша вистава театру “Руська бесіда” відбулася в “Народному домі”, який повстав у 1852 р. на місці зруйнованого в 1848 р. університету (*Архітектурні плани побудови українського театру у Львові*, фонд 514, опис 1, справа 137), (*Справа по будівництву дому № 5 по вул. Шашкевича*, фонд 2, опис 3, справа 1009).

З часом, за однією з версій, граф продав свої 28 сіл, 3 містечка, звіринець та свій театр. За отримані гроші він добудував комплекс палацу в Закладі, де ще в 1840 р. влаштував притулки для дітей і “сеньйорів”.

Від часів “перебудови”, а особливо з перших років Незалежності, наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. театр став каталізатором культурно-мистецьких процесів у місті.

Відомий у 80-х рр. ХХ ст. в Україні, країнах Балтії, Польщі, за океаном, львівський Клуб творчої молоді, з якого проросло багато культурно-мистецьких зірок, зокрема В. Івасюк, І. Білозір, ансамбль “Ватра”, “Львівські музики”, “Мальви” тощо, друзями якого були Е. Мисько, Д. Крвавич, Р. Братунь, став фундаментом для сучасних творчих молодих особистостей. Саме в цьому клубі актори театру С. Скарбка/М. Заньковецької, разом із іншими акторами Львова, утворили театральний сектор клубу.

Значною театральною подією у Львові стало відкриття у 1988 р. Львівського Українського молодіжного театру ім. Л. Курбаса, що діяв у будівлі, відомій в місті і в Європі як “Казино де Парі”. Його творчу основу склали актори В. Кучинський, А. Мацяк, О. Драч, Т. Каспрук і випускники студії при театрі ім. М. Заньковецької.

Неординарна подія осені 1992 р. – молодіжний фестиваль “Вивих-92” у Львові, що надовго залишився в пам'яті львів'ян і гостей міста. Жанровий діапазон фестивалю об'єднав елементи театралізованого хепенінгу, театру контркультури, масових видовищ, моментального театру... Цей фестиваль проходив на спеціально збудованій сцені на проспекті Свободи. Ніколи ще Львів, від часів пізнього середньовіччя, не мав такої великої театральної споруди сцени у центральній частині міста – 22,5 м по фронті та 19,0 м заввишки. Мало хто знає, що конструкції сцени були виготовлені в майстернях і на підвір'ях театру ім. М. Заньковецької.

Майстерні театру також стали місцем виготовлення сценографічної установки і середовища дії ще й досі єдиного в Україні телешоу-театру в 1997 р. Цей артистично-театральний проєкт, в якому брали участь більше ніж 300 учасників, мав назву “Різдво з Русланою”.

У приміщеннях другого поверху театру, там де була свого часу квартира графа С. Скарбка, багато років діяло львівське відділення Спілки театральних діячів України, а в 90-х рр. ХХ ст. і подальших роках ці приміщення використовувалися як координаційний центр міжнародного театального фестивалю “Золотий лев”.

На початок XXI ст. театр С. Скарбка/М. Заньковецької залишається першим із трьох стаціонарних театрів у Львові, збудованих із використанням законів театральної архітектури серед усього того різноманіття просторів, приміщень, частин будівель, що пристосовані або використовувалися для театралізованих видовищ.

а

б

в

Рис. 6. Створення мультифункціонального простору біля театру С. Скарбка/М. Заньковецької: А – вигляд площі навпроти головного входу до театру у радянський період (Архів фотографій з історії західноукраїнського театру); б – проєкт облаштування громадського простору на місці Низького замку (Архів кафедри ДАС); в – проєкт розкриття Полтви на проспекті Свободи (Архів кафедри ДАС)

Так з чого повинне розпочатися “Завтра театру”? Напевне з двох речей.

Перше – слід увінчати фронтон портику театру квадригою, яку зірвала буря ще в 1877 р., укріпити фундаменти та відремонтувати його фасад і інтер’єри.

Друге – допомогти дирекції театру надати акторам пристойне житло, в якому можна було б мати європейський побут.

Наступним кроком мало би стати створення мультифункціонального простору – рекреації навпроти головного фасаду театру (рис. б).

Висновки

На думку авторів, театр є напевно найпотужнішим проявом відображення рівня культури в суспільстві. На сьогодні ми є свідками і учасниками відродження і відстоювання у кризовій війні, розв’язаній РФ, української нації, її пам’яті, віри, духу і культури. А це неможливо також без театральної діяльності і, зокрема, таких інституцій, як театр С. Скарбка/М. Заньковецької, який вже протягом 180 років слугує справжнім храмом правдивого мистецтва і є важливим культурним центром для усіх національностей та віросповідань Львова. Він є помітною культурною координатою Європи, такою ж самою, як його архітектурні провісники – театри Ла Скала і Дрезденський оперний. Такий архітектурний скарб потребує достойного піклування, що, безперечно, ніколи не вдасться здійснити винятково зусиллями дирекції та трупи театру.

Бібліографія

Архів фотографій з історії західноукраїнського театру. Львів : Бібліотека Академії Наук України, Відділ мистецтв.

Архітектурні плани побудови українського театру у Львові. ЦДІА (Центральний Державний Історичний архів) у Львові, фонд 514, опис 1, справа 137.

Гоян Георг. (1950). *2000 лет армянского театра.* М. С. 512–544.

Каталог гравюр XVII–XX ст. з фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР. 1989. К. : Наукова думка. 46 с.

Краковський Л. (1940). Реконструкція драматичного театру ім. Лесі Українки у Львові. *Архітектура Радянської України.* № 9. С. 13–17.

Проскураков В., Ямаш Ю. (1991). Львівська шкільна драма XVI–XVIII ст. *Театральна бесіда.* № 1. Львів : Видання львівського міжобласного відділення Спілки театральних діячів України. 33 с.

Проскураков В., Ямаш Ю. (1997). *Львівські театри. Час і архітектура.* Львів : Центр Європи. С. 15, 16; 87. URL: <https://doi.org/10.1094/RHUTO.1997.87.1.15>.

Проскураков В. І. (2004). *Архітектура українського театру. Простір і дія* : монографія. Львів : Видавництво НУ “Львівська політехніка” ; Срібне слово. С. 137–139.

Проскураков О. В. (2009). *Принципи архітектурної спілки Ф. Фельнера та Г. Гельмера і їх розвиток в Україні* : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури. Львів : Видавництво Нац. ун-ту “Львівська політехніка”.

Справа по будівництву дому № 5 по вул. Шашкевича. Львівський Обласний Державний архів, фонд 2, опис 3, справа 1009.

Хоткевич Г. (1932). *Театр 1848 р.* Харків : Рух. С. 76.

Baukunde des Architekten. Zweiterband. (1900). Berlin SW. Kommissions – Verlag von Ernst Toeche. S. 28, 29; 94–106; 148–151; 156, 157.

Dzieje tetru narodowego w Polsce. Wojciech Boguslawski. (1884). Przemysl. 205 s.

Got Jerzy. (1997). *Das Osterreichische Theater in Lemberg in 18 und 19 Jahrhundert. Band II.* Wien: Verlag der Ost. Akad. Der Wisseschaftens. 875 s. Tafel 11, Tafel 15, Tafel 17, Tafel 19.

Hilmera Jiri. (1999). *Ceska divadelni architektura.* Vydal Divadelni ustav v Pradze, Celetna 17. S. 221; 228, 229; 242.

IStock by Getty Images. *Teatr La Scala fotografii*. URL: <https://www.istockphoto.com/ru/search/2/image?phrase=театр+ла+скала+фотографии> (дата звернення: 3 січня 2023).

Litynski M. (1921). *Gmach Skarbkowski na tle architektury Lwowskiej*. Lwow. 93 s.

Papee Fryd. (1894). *Historja Lwowa*. Lwow. S. 172.

Peplowski S. (1889). *Teatr Polski we Lwowie (1780–1881)*. Lwow. 40 s.

Raszewski Z. (1990). *Krotka historia teatru polskiego*. Warszawa : Panstwowy Instytut Wydawniczy. S. 79–84; 105–114.

Zubrycki D. (1844). *Kronika miasta Lwowa*. Lwow. S. 242.

References

Arkhiv fotohrafij z istoriji zakhidnoukrayins'koho teatru. L'viv. Biblioteka Akademiyi Nauk Ukrayiny, Viddil mystetstv.

Arkhitekturni plany pobudovy ukrayins'koho teatru u L'vovi. TSDIA (Tsentral'nyy Derzhavnyy Istorychnyy arkhiv) u L'vovi, fond 514, opys 1, sprava 137.

Goyan, Georg. (1950). *2000 let armyanskogo teatra*. M., S. 512–544.

Kataloh hravyur XVII–XX st. z fondiv L'vivs'koyi naukovoyi biblioteki im. V. Stefanyka AN URSR. 1989. K : Naukova dumka, 46 s.

Krakovs'ky L. (1940). Rekonstruktsiya dramatychnoho teatru im. Lesi Ukrayinky u L'vovi. *Arkhitektura Radyans'koyi Ukrayiny*. No. 9. S. 13–17.

Proskuryakov, V., Yamash, Yu. (1991). L'vivs'ka shkil'na drama XVI–XVIII st. *Teatral'na besida*. No. 1. L'viv: Vydannya l'vivs'koho mizhoblasnoho viddilennya Spilky teatral'nykh diyachiv Ukrayiny, 33 s.

Proskuryakov, V., Yamash, Yu. (1997). *L'vivs'ki teatry. Chas i arkhitektura*. L'viv : Tsentr Yevropy, S. 15, 16; 87. URL: <https://doi.org/10.1094/PHYTO.1997.87.1.15>.

Proskuryakov, V. I. (2004). *Arkhitektura ukrayins'koho teatru. Prostir i diya*. Monohrafiya. L'viv : Vydavnytstvo NU “L'vivs'ka politehnika” ; Sribne slovo, S. 137–139.

Proskuryakov, O. V. (2009). *Pryntsypy arkhitekturnoyi spilky F. Fel'nera ta H. Hel'mera i yikh rozvytok v Ukrayini* : avtoref. dys. na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata arkhitektury. L'viv : Vydavnytstvo Nats. un-tu “L'vivs'ka politehnika”.

Sprava po budivnytstvu domu No. 5 po vul. Shashkevycha. L'vivs'kyi Oblasnyy Derzhavnyy arkhiv, fond 2, opys 3, sprava 1009.

Khotkevych, H. (1932). *Teatr 1848 r.* Kharkiv : Rukh, S. 76.

Baukunde des Architekten. Zweiterband. (1900). Berlin SW. Kommissions – Verlag von Ernst Toeche. S. 28, 29; 94–106; 148–151; 156, 157.

Dzieje tetru narodowego w Polsce. Wojciech Boguslawski. (1884). Przemysl. 205 s.

Got, Jerzy. (1997). *Das Osterreichische Theater in Lemberg in 18 und 19 Jahrhundert. Band II*. Wien : Verlag der Ost. Akad. Der Wissenschaftens. 875 s. Tafel 11, Tafel 15, Tafel 17, Tafel 19.

Hilmera, Jiri. (1999). *Ceska divadelni architektura*. Vydal Divadelni ustav v Pradze, Celetna 17. S. 221; 228, 229; 242.

IStock by Getty Images. *La Scala theater of photography*. URL: <https://www.istockphoto.com/ru/search/2/image?phrase=театр+ла+скала+фотографии> (accessed: 3 January 2023).

Litynski, M. (1921). *Gmach Skarbkowski na tle architektury Lwowskiej*. Lwow, 93 s.

Papee, Fryd. (1894). *Historja Lwowa*. Lwow, S. 172.

Peplowski, S. (1889). *Teatr Polski we Lwowie (1780–1881)*. Lwow, 40 s.

Raszewski, Z. (1990). *Krotka historia teatru polskiego*. Warszawa : Panstwowy Instytut Wydawniczy. S. 79–84, 105–114.

Zubrycki, D. (1844). *Kronika miasta Lwowa*. Lwow. S. 242.

Viktor Proskuryakov¹, Yuliia Bohdanova², Ihor Kopylyak³

¹ *Sc. D. of architecture, Professor of the Architectural Environment Design Department,
Lviv Polytechnic National University, Lviv
e-mail: Viktor.I.Proskuriakov@lpnu.ua
ORCID: 0000-0003-1022-8984*

² *senior lecturer of the Architectural Environment Design Department,
Lviv Polytechnic National University, Lviv
e-mail: Yuliia.L.Bohdanova@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-9528-0038*

³ *senior lecturer of the Architectural Environment Design Department,
Lviv Polytechnic National University, Lviv
e-mail: ihor.m.kopyliak@lpnu.ua
ORCID: 0000-0003-4318-3145*

**THEATER S. SKARBK / M. ZANKOVETSKA –
ARCHITECTURAL-CULTURAL CRADLE OF LVIV:
REALITIES, LEGENDS AND FACTS**

© Proskuryakov V., Bohdanova Yu., Kopylyak I., 2023

The article highlights various aspects of the development of the architectural network of theater buildings and spaces in Lviv before the construction of the Count S. Skarbko Theater in 1842, as well as all the legendary and real events related to its design, construction, and operation against the background of theatrical and architectural artistic, cultural, and political events in the city and Europe from the early nineteenth to the early twenty-first century.

For 180 years since the beginning of its creative activity, the S. Skarbko/M. Zankovetska Theater and its building have been the subject and object of research not only by scholars from Ukraine, Poland, and Austria-historians, art historians, architects, and playwrights-but also have become the source of many legends that are still of interest to its fans around the world in the twenty-first century.

The purpose of the article is to highlight the phenomenon of the S. Skarbko/M. Zankovetska Theater in such a way as to confirm or refute some of the legends that have accumulated since its construction and until the beginning of the twenty-first century and to highlight the theater as an architectural and cultural phenomenon of the city of Lviv and Europe.

According to the authors, theater is probably the most powerful manifestation of the level of culture in society. Today we are witnessing and participating in the revival and defense of the Ukrainian nation, its memory, faith, spirit and culture in the bloody war unleashed by Russia. And this is also impossible without theatrical activities, and in particular, such institutions as the S. Skarbko/M. Zankovetska Theater, which has been a true temple of true art for 180 years and is an important cultural center for all nationalities and religions in Lviv. It is a prominent cultural coordinate in Europe, just like its architectural forerunners, the La Scala and Dresden Opera houses. Such an architectural treasure requires proper care, which, of course, will never be possible to accomplish solely through the efforts of the theater's management and company.

Key words: theater of S. Skarbek, theater network of buildings, spaces, premises of Lviv from the beginning of the 19th to the beginning of the 21st century.